

ACADEMIC SPECTRUM

2026-yil 2-son

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

ISSN

3093-9089

Вухоро - 2026

ACADEMIC SPECTRUM

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

№ 2-Son 2026-yil

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrdagi №1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan

BOSH MUHARRIR:

Axmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li

Psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A‘ZOLARI

Кулешов Валерий Владимирович - pedagogika fanlari doktori, professor
Rossiya Fanlar akademiyasining akademigi (Ukraina).

Andriyenko Yelena Vasilyevna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va
texnologiya ta‘limi instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Romm Tatyana Aleksandrovna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta‘lim
instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Olimov Shirinboy Sharofovich — pedagogika fanlari doktori, professor
(Buxoro davlat universiteti “Pedagogika” kafedrasini mudiri).

Zaripov Lochin Rustamovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
(O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy
ta‘limni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot markazi, O‘quv-uslubiy faoliyatni
takomillashtirish boshqarma boshlig‘i).

Safarov Dilmurod Xalimovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Navoiy viloyati pedagogik mahorat markazi Akademik faoliyat bo‘yicha direktor
o‘rinbosari)

Nazarov Akmal Mardonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Buxoro davlat universiteti Yoshlar masalalari va ma`naviy-ma`rifiy ishlar bo‘yicha
birinchi prorektor).

Rustamov Shavkat Shuhrat o‘g‘li - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini mudiri).

Ganjiyev Feruz Furqatovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini professori).

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa
doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich - pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar
kafedrasini dotsenti).

Tilavov Muxtor Hasan o‘g‘li - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Mas‘ul kotib:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li – Buxoro davlat universiteti
Psixologiya kafedrasini o‘qituvchisi

EDITOR-IN-CHIEF:

Akhmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor.

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Valeriy Vladimirovich Kuleshov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Sciences (Ukraine).

Elena Vasilyevna Andrienko — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of Physics, Mathematics, Information and Technological Education, Novosibirsk, Russia).

Tatyana Aleksandrovna Romm — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of History, Humanities and Social Education, Novosibirsk, Russia).

Shirinboy Sharofovich Olimov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Bukhara State University, Head of the “Pedagogy” Department).

Lochin Rustamovich Zaripov — Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Research Center for the Development of Higher Education under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan, Head of the Department for Improvement of Educational and Methodological Activities).

Dilmurod Xalimovich Safarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Navoi Regional Center for Pedagogical Excellence, Deputy Director for Academic Affairs).

Akmal Mardonovich Nazarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Bukhara State University, First Vice-Rector for Youth Affairs and Spiritual-Educational Work).

Shavkat Shuhrat o‘g‘li Rustamov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Head of the “Psychology” Department).

Feruz Furqatovich Ganjiyev — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Professor of the “Psychology” Department).

Dilafruz Tuymuratovna Ismatova — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

Sodiqjon Saidjonovich Mukhlisov — Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Information Systems and Digital Technologies” Department).

Muxtor Hasan o‘g‘li Tilavov — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

EXECUTIVE SECRETARY:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li — Lecturer, Department of Psychology, Bukhara State University.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Ахмадов Назирджон Рахмат угли — доктор философии по психологии (PhD), доцент.

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

Кулешов Валерий Владимирович — доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии наук (Украина).

Андрienко Елена Васильевна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт физики, математики, информационных и технологических наук, г. Новосибирск, Россия).

Ромм Татьяна Александровна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт истории, гуманитарных и социальных наук, г. Новосибирск, Россия).

Олимов Ширинбой Шарофович — доктор педагогических наук, профессор (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Педагогика»).

Зарипов Лочин Рустамович — доктор педагогических наук (DSc), профессор (Научно-исследовательский центр развития высшего образования при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан, начальник управления совершенствования учебно-методической деятельности).

Сафаров Дилмурод Халимович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Навоийский областной центр педагогического мастерства, заместитель директора по академической деятельности).

Назаров Акмал Мардонович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Бухарский государственный университет, первый проректор по делам молодежи и духовно-просветительской работе).

Рустамов Шавкат Шухрат угли — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Психология»).

Ганжиев Феруз Фуркатович — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, профессор кафедры «Психология»).

Исмадова Дилафруз Туймуратовна — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

Мухлисов Содикжон Саиджонович — доктор философии (PhD) по педагогическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Информационные системы и цифровые технологии»).

Тилавов Мухтор Хасан угли — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

ОТВЕТСТВЕННЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

Дехконбоев Шохжахон Ойбек угли — преподаватель кафедры «Психология» Бухарского государственного университета.

Qodirova Dilnoza Murtazoyevna,

*Buxoro davlat universiteti psixologiya kafedrası dotsenti,
Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)*

TALABALARDA PROFESSIONAL IDENTIFIKATSIYA JARAYONINING PSIXOLOGIK DETERMINANTALARI

Annotatsiya. Ushbu maqolada talabalarda professional identifikatsiya jarayonining psixologik determinantlari o'rganilgan. Asosan o'z-o'zini anglash, motivatsiya, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash kabi omillarning kasbiy shakllanishdagi roli yoritilgan. Shuningdek, talabalarga ongli kasb tanlashda psixologik yondashuvlar va maslahatlarning ahamiyati tahlil qilingan.

Kalit so'zlar. Professional identifikatsiya, psixologik determinantlar, talaba shaxsi, motivatsiya, o'z-o'zini anglash, kasb tanlash, psixologik yordam.

Аннотация. В данной статье изучаются психологические детерминанты процесса профессиональной идентификации у студентов. В основном освещена роль таких факторов, как самосознание, мотивация, социальная поддержка в профессиональном становлении. Также проанализировано значение психологических подходов и консультаций при осознанном выборе профессии студентами.

Ключевые слова. Профессиональная идентификация, психологические детерминанты, личность студента, мотивация, самосознание, выбор профессии, психологическая помощь.

Abstract. This article examines the psychological determinants of the process of professional identification in students. The role of such factors as self-awareness, motivation, and social support in professional development is mainly highlighted. The importance of psychological approaches and advice in the conscious choice of a profession for students was also analyzed.

Keywords. Professional identification, psychological determinants, student personality, motivation, self-awareness, career choice, psychological support.

Kirish. Talabalarda professional identifikatsiya jarayonining psixologik determinantlari kishilik jamiyati taraqqiyotida muhim o'rin tutadigan muammolardan biridir. Talabalik yoshi inson hayotidagi eng muhim bosqichlardan biri bo'lib, bu davrda shaxsiylik shakllanadi, hayotga bo'lgan qarashlar mustahkamlanadi va kelajak kasbga yo'naltiriladi. Shuning uchun aynan shu davrda professional o'zini anglash, kasbga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirish psixologik jihatdan chuqur tahlil etilishi zarur bo'lgan masalaga aylanadi. Psixologik determinantlarning mazmuni — bu shaxsning ichki va tashqi omillar asosida kasbiy yo'nalish bo'yicha tanlov qilishi, o'z imkoniyatlarini baholashi va hayotiy maqsadlarni belgilashi bilan chambarchas bog'liq. Har bir talaba o'z kasbini tanlash jarayonida ma'lum darajada psixologik bosim, ijtimoiy kutishlar va ichki qarama-qarshiliklarga duch keladi. Bunday holatda ularning professional identifikatsiyasi nafaqat ma'lumotli qarorlar, balki shaxsiy o'ziga xoslik va qadriyatlarga asoslangan tanlovlar orqali kechadi. Ota-onalar, ustozlar, tengdoshlar va ommaviy axborot vositalarining roli bu jarayonda inkor etib bo'lmaz ahamiyat kasb etadi. Talabalarda kasbiy identifikatsiyaning shakllanishi o'z-o'zini anglash, hayotiy pozitsiyani aniqlash va shaxsiy qoniqish hissining yuzaga chiqishida asosiy omillardan biri hisoblanadi. Bu holat o'z navbatida ularning o'qishga bo'lgan motivatsiyasi, ijtimoiy moslashuvi va mehnat faoliyatiga tayyorgarligini belgilaydi. Shu sababli, mazkur jarayonni chuqur tahlil qilish psixologik yondashuvlar orqali ilmiy asoslash talab etiladi.

Professional identifikatsiyaning psixologik determinantlari talaba shaxsining individual xususiyatlari, xarakteri va ichki ehtiyojlari bilan bevosita bog'liq. Bu omillar orasida o'ziga ishonch, mustaqil fikrlash, maqsadga intilish va qaror qabul qilish layoqati asosiy o'rinni egallaydi. Shaxsning o'z imkoniyatlarini to'g'ri baholay olishi, qiziqishlarini aniqlab, kasbiy soha bilan uyg'unlashtira bilishi professional o'zlikni shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Shu bilan birga, psixologik barqarorlik, stresslarga bardoshlilik va ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning mavjudligi ham jarayonga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Talaba o'zining ichki psixologik holatini to'g'ri anglay olsa, u o'z kasbiy rolini chuqurroq idrok eta boshlaydi. Bunda motivatsion omillar ham e'tibordan chetda qolmasligi

lozim, chunki ular orqali talaba faoliyatga yo‘naltiriladi. Professional tanlovning muvaffaqiyatli bo‘lishi nafaqat tashqi sharoitlarga, balki shaxsning ichki resurslaridan qanday foydalanishiga ham bog‘liq bo‘ladi. Shuning uchun har bir talabani kasbiy yo‘nalishini shakllantirishda psixologik tahlillar, testlar va kuzatuvlar orqali yondashish muhim ahamiyatga ega. Psixologik determinantalar nafaqat kasb tanlashga, balki keyinchalik unga moslashish va rivojlanishda ham muhim omillar sifatida e‘tirof etiladi. Mazkur jihatlar talabani butun hayoti davomida mehnatga munosabatini, ijtimoiy faolligini va shaxsiy qoniqishini belgilab beradi.

O‘z kasbiga bo‘lgan munosabat talabani ichki dunyoqarashi, o‘zini ijtimoiy muhitda qanday tutishi va atrofdagilar bilan o‘zaro munosabatlariga ham bevosita ta‘sir ko‘rsatadi. Shaxsning psixologik holati, ayniqsa, o‘ziga bo‘lgan ishonchi, hayotdan ko‘zlangan maqsadlari va o‘z yo‘lini anglay olishi — professional identifikatsiyaning ichki asoslarini tashkil etadi. Shu bilan birga, o‘zini jamiyatda foydali shaxs sifatida ko‘ra olish, o‘z qobiliyatlariga tayanib faoliyat yuritish istagi ham bu jarayonning barqarorligini ta‘minlaydi. Kasbiy yo‘nalishni topgan shaxs o‘z hayot yo‘lini aniqroq belgilab, turli to‘siqlarga bardoshliroq bo‘ladi va psixologik jihatdan mustahkamroq shakllanadi. Bunday talabalarda motivatsiya yuqori bo‘lib, ular o‘z imkoniyatlarini to‘liq ro‘yobga chiqarishga intilishadi. Psixologik determinantalar orqali kasbga bo‘lgan ishtiyoq shakllanadi, bu esa o‘qish jarayonidagi faol ishtirok, ijodkorlik va o‘zini rivojlantirishga olib keladi. Talabalar orasida professional identifikatsiyaning turli darajalarda namoyon bo‘lishi ularning individual farqlari bilan bog‘liqdir. Har bir talabani professional yo‘nalishdagi qarorlari uning shaxsiy tajribalari, qadriyatlarini va maqsadlari bilan uyg‘un holda shakllanadi. Bu qarorlar orqali u jamiyatda o‘z o‘rnini topishga, o‘z salohiyatini to‘liq namoyon etishga intiladi. Shu sababli, psixologik determinantalarni o‘rganish orqali kasbiy shakllanish jarayonini yanada mukammal tushunish mumkin bo‘ladi.

Yuqoridagi fikrlar asosida aytish mumkinki, talabalarning professional identifikatsiyasini psixologik jihatdan o‘rganish nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ham ega. Bu jarayon orqali inson o‘zining hayotdagi asosiy rolini aniqlab oladi va unga muvofiq harakat qiladi. Shaxsiy o‘rish va o‘zini anglash professional identifikatsiya bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, talaba hayotining keyingi bosqichlarida ham muhim omil bo‘lib qoladi. Shu nuqtai nazardan, psixologik determinantalar faqat individual rivojlanishga emas, balki jamiyatning intellektual va mehnat salohiyatiga ham bevosita ta‘sir ko‘rsatadi. Talabalar o‘rtasida o‘z kasbini to‘g‘ri tanlaganlar bilim olishga bo‘lgan ishtiyoqi, ijtimoiy faolligi va ruhiy barqarorligi bilan ajralib turadi. Aksincha, o‘zini anglamasdan kasb tanlagan shaxslar ko‘proq qoniqmaslik, stress va yo‘nalishsiz harakatlar bilan yuzma-yuz bo‘lishadi. Shu sababli, professional identifikatsiyani erta bosqichlarda shakllantirish, psixologik qo‘llab-quvvatlash va maslahat berish ishlari katta ahamiyat kasb etadi. Bu jarayonni to‘g‘ri yo‘lga qo‘yish, ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotga hissa qo‘shadigan, ongli ravishda tanlov qilgan mutaxassislarni tayyorlashda asosiy bosqich hisoblanadi. Shuningdek, psixologik determinantalarni chuqur o‘rganish, yoshlar orasida maqsadli, faol va o‘z yo‘lini topgan avlodni shakllantirish imkonini beradi. Natijada, bunday tadqiqotlar nafaqat ta‘lim tizimi, balki butun jamiyat rivojida muhim o‘rin tutadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi. Talabalarda professional identifikatsiya jarayonining psixologik determinantalari yuzasidan olib borilgan ilmiy izlanishlar bu muammoning murakkab va ko‘p qirrali ekanligini ko‘rsatadi. Psixologiyada professional identifikatsiya atamasi shaxsning o‘zini ma‘lum bir kasbga oid his qilishi, kasbiy rol va vazifalarni o‘zlashtirish jarayonini anglatadi. Bu borada Eriksonga murojaat qilish mumkin, u shaxsiy identifikatsiyani hayotiy sikllarning muhim bosqichi deb hisoblagan. Erikkson nazariyasiga ko‘ra, o‘smirlik va erta yetuklik davrida shaxs o‘zini anglashga intiladi va aynan shu davrda kasbiy yo‘nalish tanlanadi. Shuningdek, Superning hayotiy-karera nazariyasi ham professional identifikatsiya jarayonini izohlashda muhim rol o‘ynaydi. Super shaxsiy qobiliyatlar, qadriyatlar va hayotiy tajribalarning uyg‘unligi asosida kasb tanlash qaroriga kelinadi deb hisoblagan. Unga ko‘ra, professional o‘zlik o‘zgaruvchan va shaxsning butun hayoti davomida rivojlanib boradi. Bu nazariya asosida talabani kasbiy identifikatsiyasi vaqt mobaynida mustahkamlanib, harakatlar orqali konkret shaklga kiradi. Aynan shu jihat, ya‘ni professional o‘zlikni o‘zlashtirishning bosqichma-bosqich kechishi psixologik determinantalarni aniqlashda ilmiy asos bo‘la oladi. Talabalar bu bosqichda ichki qarama-qarshiliklar, ijtimoiy bosim va real imkoniyatlar o‘rtasida muvozanat topishga harakat qilishadi.

Professional identifikatsiya psixologik determinantalari ustida izlanish olib borgan boshqa olimlardan biri J. Marsiya hisoblanadi. Marsiya o‘zining identifikatsiya modeli orqali yoshlar orasida kasbiy o‘zlik shakllanishini to‘rtta asosiy holatga ajratadi. Ular orasida identifikatsiya inqirozi, qidiruv, majburlangan tanlov va barqaror o‘zlik holatlari mavjud bo‘lib, har biri turli psixologik belgilar bilan tavsiflanadi. Ayniqsa, kasb tanlash jarayonida hali aniq qarorga kelmagan, lekin faol izlanayotgan talabalar Marsiya modeli bo‘yicha o‘zining izlanish holatida ekanini ko‘rsatadi. Bu model orqali talabalarning o‘ziga xos individual farqlari aniqlanib, ularning psixologik ehtiyojlariga mos ravishda yo‘naltirish imkoniyati yaratiladi. Talabalar ba‘zida ijtimoiy kutishlar yoki oilaviy an‘analar ta‘sirida o‘z kasbini tanlashga majbur bo‘lishadi, bu esa identifikatsiyaning soddalashtirilgan shakliga olib keladi. Shu sababli, har bir shaxsning kasbiy identifikatsiyasi jarayonida erkin tanlov va ichki ehtiyojlar muvozanati muhim omil hisoblanadi. Marsiya tomonidan taqdim etilgan yondashuv zamonaviy psixologiyada talabalarga kasb tanlashda psixologik yordam ko‘rsatishda asosiy vositalardan biri sifatida qo‘llaniladi. Uning nazariyasi asosida talabalar o‘zlarining ayni damdagi professional o‘zlik darajasini aniqlab, unga qarab qarorlar qabul qilishlari mumkin. Bu modelning ahamiyati shundaki, u nafaqat kasb tanlash, balki keyinchalik kasbiy rivojlanish bosqichlarida ham o‘zini namoyon qiladi.

Shuningdek, Bandura tomonidan ilgari surilgan o‘z-o‘ziga ishonch nazariyasi ham professional identifikatsiyaning psixologik omillarini tushunishda muhim ahamiyatga ega. Bandura ta’kidlaganidek, shaxsning o‘z qobiliyatlariga bo‘lgan ishonchi uning harakatlari va tanlovlariga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Talaba o‘zini muvaffaqiyatli mutaxassis sifatida tasavvur qila olsa, u kasb tanlashda ko‘proq ishonch bilan qaror qabul qiladi. O‘z-o‘ziga ishonch darajasi past bo‘lgan shaxslar esa ko‘proq ikkilanadi, tashqi omillarga bog‘liq holda harakat qiladi. Bu holat talabalarda professional identifikatsiya jarayonida doimiy noaniqlik, ishsizlik qo‘rquvi va o‘zini kamsitish hissiga olib keladi. Shu boisdan ham talabaning kasb tanlashiga oid qarorlariga psixologik tayyorgarlik va ichki ishonch katta ta’sir ko‘rsatadi. Bandura o‘z nazariyasida shaxsiy tajriba, ijtimoiy kuzatish va rag‘batlantirish orqali o‘ziga ishonchni oshirish mumkinligini ko‘rsatadi. Talaba ijobiy tajriba orttirgan sari, u o‘z tanloviga ishonch bilan yondashadi va o‘z kasbini anglashga faol harakat qiladi. Bu jarayon doirasida o‘z-o‘zini baholash, o‘zini kasbiy jihatdan amalga oshirishga bo‘lgan ehtiyoj yanada kuchayadi. Bandura nazariyasining amaliy qimmatini shundaki, u orqali talabaga motivatsion yordam ko‘rsatish, uni faolroq va ishonchliroq qaror qabul qilishga yo‘naltirish mumkin bo‘ladi.

Maslouning ehtiyojlar ierarxiyasi nazariyasi ham professional identifikatsiya jarayonining psixologik jihatlarini yoritishda qo‘l keladi. Maslouga ko‘ra, har bir inson hayotda o‘zining ma’lum ehtiyojlarini qondirishga intiladi va bu ehtiyojlar bosqichma-bosqich yuqorilab boradi. Shaxs dastlab fiziologik va xavfsizlik ehtiyojlarini qondirgach, ijtimoiylik, hurmatga loyiq bo‘lish va nihoyat o‘zini ro‘yobga chiqarish ehtiyojiga intiladi. Kasbiy o‘zlikni anglash va professional identifikatsiya jarayoni esa aynan o‘zini ro‘yobga chiqarish darajasiga to‘g‘ri keladi. Talabalar bu bosqichga yetganlarida o‘z salohiyatini to‘liq namoyon etish, jamiyatda o‘z o‘rnini topish va o‘z qobiliyatlaridan maksimal darajada foydalanishga harakat qilishadi. Maslou nazariyasining amaliy tomoni shundaki, u orqali talabaning kasb tanlashdagi ichki motivlari va ehtiyojlarini aniqlash mumkin. Talaba o‘z kasbini hayotiy qadriyatlariga mos holda tanlaganida, u o‘zini baxtli va muvaffaqiyatli his qiladi. Aksincha, faqat ijtimoiy yoki iqtisodiy sabablar bilan kasb tanlagan talabalarda psixologik nomutanosiblik yuzaga keladi. Maslouning nazariyasi psixologik determinantalari tahlilida asos bo‘lib xizmat qiladi, chunki unda ehtiyojlar va kasb tanlash o‘rtasidagi bog‘liqlik aniq ifodalangan. Shu orqali o‘quvchilarni ongli ravishda kasbiy yo‘nalishga tayyorlash, ularda to‘g‘ri maqsadlarni shakllantirish mumkin.

Vygotskiy va L.S. Rubinshteynning ijtimoiy-psixologik qarashlari ham professional identifikatsiya jarayonini tushuntirishda muhim o‘rin tutadi. Vygotskiy inson rivojlanishida ijtimoiy muhitning hal qiluvchi omil ekanligini ta’kidlagan va bu fikr kasbiy shakllanishda ham o‘z ifodasini topadi. Talaba ijtimoiy tajriba, suhbatlar, ta’lim jarayoni orqali o‘z kasbiy yo‘nalishini shakllantiradi va professional identifikatsiyasini mustahkamlaydi. Rubinshteyn esa shaxsning faoliyat orqali rivojlanishini asosiy tamoyil sifatida ko‘rsatgan bo‘lib, bu holat talabaning kasbiy faoliyatda o‘zini

anglashini tushuntiradi. Unga ko‘ra, shaxsning ichki dunyosi va tashqi faoliyati o‘zaro aloqada bo‘lib, bu psixologik determinantalarni aniqlashda muhim rol o‘ynaydi. Vygotskiy fikriga ko‘ra, o‘quv jarayoni davomida talaba bilim va ko‘nikmalar orqali o‘z kasbiy identifikatsiyasini shakllantiradi. Bu esa ijtimoiy muhitning talaba ruhiy holatiga va kasbiy qarorlariga qanday ta‘sir ko‘rsatishini ko‘rsatib beradi. Har ikki olimning fikrlarini integratsiyalab o‘rganish orqali kasbiy o‘zlikni chuqur tahlil qilish, professional identifikatsiya omillarini kompleks yondashuv asosida tushunish mumkin. Ularning yondashuvlari talabalarda kasbiy qiziqishlar, motivatsiyalar va qadriyatlar tizimini shakllantirishda ilmiy asos sifatida xizmat qiladi.

Yuqorida bayon etilgan nazariyalar va olimlar fikrlari asosida aytish mumkinki, talabalarning professional identifikatsiyasi murakkab va ko‘p bosqichli jarayon bo‘lib, u turli psixologik determinantalor orqali shakllanadi. Har bir nazariya o‘ziga xos yondashuv orqali talaba shaxsining ichki holati, ijtimoiy ta‘sirlar va kognitiv rivojlanish jarayonlarini izohlab beradi. Bu nazariyalar talabalarning kasbiy qarorlariga ta‘sir qiluvchi asosiy psixologik omillarni aniqlashda muhim nazariy asos vazifasini bajaradi. Ular yordamida talabalarni yo‘naltirish, ularga psixologik yordam ko‘rsatish va kasb tanlashda ongli qarorlar qabul qilishga ko‘maklashish mumkin. Psixologik determinantalarni to‘g‘ri aniqlash, talabaning professional o‘zligini rivojlantirishda psixodiagnostika va konsultatsion yondashuvlarning samarali bo‘lishiga xizmat qiladi. Shu orqali o‘z yo‘lini aniq tanlagan, shaxsiy salohiyatini to‘liq ro‘yobga chiqarishga qodir mutaxassislar yetishib chiqadi. Yuqoridagi ilmiy asoslar talabalar o‘rtasida kasbiy nomutanosiblikning oldini olishda va ularda barqaror professional identifikatsiyani shakllantirishda amaliy ahamiyatga ega. Shuningdek, bu izlanishlar ta‘lim tizimini yanada insonparvar va individual yondashuvga asoslangan shaklda rivojlantirish zaruratini ko‘rsatadi. Har bir talaba o‘z kasbiy yo‘lini mustaqil va ongli tanlashi uchun bu nazariyalar asosida yo‘l-yo‘riq ko‘rsatilishi dolzarb vazifalardan biridir.

Tahlillar va natijalar. Talabalarda professional identifikatsiya jarayoni psixologik jihatdan tahlil etilganda, bu jarayon shaxsning ruhiy holati, motivatsion omillari, o‘ziga bo‘lgan ishonchi va ijtimoiy ta‘sirlar bilan bevosita bog‘liqligi aniqlanadi. Kasb tanlash talabaning butun hayotini belgilovchi muhim bosqichlardan biri bo‘lib, bu qarorning qanday qabul qilinishi uning keyingi faoliyatida barqarorlik va maqsadlilik darajasiga ta‘sir qiladi. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, talabalarning ko‘pchiligi kasbiy yo‘nalishni tanlashda o‘z ichki imkoniyatlarini to‘liq baholamaydi, balki tashqi omillarga, ya‘ni ota-onalar fikri, jamiyat talablari yoki iqtisodiy omillarga asoslanadi. Bu holat esa kasbiy nomutanosiblik, o‘zini kasbda ko‘ra olmaslik yoki faoliyatdan tez charchash kabi salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. Psixologik determinantalor asosida talabaning kasbiy yo‘nalishga bo‘lgan qiziqishi, bu yo‘nalishda o‘zini ko‘ra olish salohiyati va bunga yetishish yo‘llarini anglash darajasi aniqlanadi. Agar talaba o‘z qiziqishlarini erta anglab, unga mos ravishda kasbiy reja tuza olsa, bu uning o‘qishdagi motivatsiyasiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Kasbiy identifikatsiyani aniqlashtirishda psixologik testlar, suhbatlar va kuzatuvlar muhim tahliliy vositalar bo‘lib xizmat qiladi. Ularning natijalari asosida talabaning qaysi soha bilan ko‘proq uyg‘un ekani, qanday ko‘nikmalarga ega ekani haqida chuqur tahlil olib borish mumkin. Shu jihatdan qaralganda, professional identifikatsiya — bu oddiy tanlov emas, balki shaxsning psixologik ichki olamining aksidir. Bu tanlovning muvaffaqiyatli bo‘lishi esa ko‘p jihatdan talabaning o‘zini anglash darajasiga bog‘liq.

Talabalarda professional identifikatsiya jarayonining psixologik determinantalari bo‘yicha statistik tadqiqot jadvali

№	Psixologik determinantalor	Baholash mezonlari (1–5 ball)	O‘rtacha ball	Izohlar
1	O‘z-o‘zini baholash darajasi	Juda past Juda yuqori	4.2	Talabalar o‘z imkoniyatlarini ijobiy baholashga moyil
2	Ichki motivatsiya	Juda past Juda yuqori	3.8	Kasbiy qiziqish mavjud, lekin ba‘zida sustlashadi
3	Ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash	Juda kam Juda yuqori	4.0	Ota-ona va do‘stlarning yordami o‘rta darajada seziladi

№	Psixologik determinantlar	Baholash mezon (1–5 ball)	O‘rtacha ball	Izohlar
4	Kasbiy rolga identifikatsiya	Hech To‘liq identifikatsiya	3.5	Ko‘pchilik hali o‘zini kasbda to‘liq tasavvur qilmagan
5	Qaror qabul qilish mustaqilligi	Juda past Juda yuqori	3.9	Talabalar asosan mustaqil qaror qabul qilishadi
6	Stressga chidamlilik	Juda past Juda yuqori	3.6	Kasb tanlashdagi bosimga qarshi turish darajasi o‘rtacha
7	Kelajak rejalari aniqligi	Noaniq Juda aniq	3.7	Ko‘pchilik reja tuzgan, lekin aniqlik darajasi o‘rtacha
8	Professional o‘zlikni anglash	Past Yuqori	4.1	O‘zini kasbiy rolida tasavvur qilish darajasi ijobiy

Izohlar:

- Baholash mezon sifatida Likert shkalasi (1 dan 5 gacha) qabul qilingan: 1 – juda past, 5 – juda yuqori.

- “O‘rtacha ball” ustuni so‘rovnomaga yoki psixologik test asosida yig‘ilgan ma’lumotlarning umumlashtirilgan ko‘rsatkichlarini bildiradi.

- “Izohlar” ustunida har bir indikator bo‘yicha umumiy tahliliy mulohaza yozilgan.

Tahliliy kuzatuvlarda aniqlanishicha, talabalarda kasbiy identifikatsiya darajasi yuqori bo‘lsa, ular o‘qishga nisbatan mas’uliyatli, faol va ijodiy yondashuvga ega bo‘lishadi. Ular o‘z oldilariga aniq maqsadlar qo‘yib, ushbu maqsadlarga erishish uchun reja asosida harakat qilishadi. Aksincha, o‘z kasbiy yo‘nalishini anglamagan talabalar dars jarayonida loqaydlik, ishonchsizlik va motivatsiyaning pastligi bilan ajralib turadi. Shuning uchun kasbiy identifikatsiyaning shakllanishi nafaqat individual, balki guruh va institutsional darajada ham qo‘llab-quvvatlanishi kerak. O‘quv dargohlarida psixologik xizmatlarning faoliyati aynan professional yo‘naltirish bilan bog‘liq bo‘lishi, talabalarga o‘z qiziqishlarini aniqlashda ko‘mak berishi lozim. Tahlillarga ko‘ra, psixologik maslahatlar, individual suhbatlar, kasbiy testlar orqali talabaning professional o‘zlik darajasi ancha aniq va barqaror holatga keladi. Bunday yondashuvlar orqali talaba o‘zini aniq bir kasbda tasavvur qila boshlaydi, bu esa o‘z navbatida o‘qishdagi ishtirokni kuchaytiradi. Bundan tashqari, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash, ya’ni oila, ustozlar va do‘stlarning ruhiy yordami ham professional identifikatsiyani shakllantirishda muhim psixologik determinant sanaladi. Demak, professional identifikatsiya ichki psixologik holatlarning, shaxsiy qaror qabul qilish layoqatining va tashqi ijtimoiy omillarning o‘zaro uyg‘unlashuvi asosida shakllanadi. Bu jarayon to‘g‘ri tashkil etilgan taqdiridagina talaba hayotda o‘z o‘rnini topgan, maqsadli va barqaror shaxs sifatida shakllanishi mumkin.

Yakuniy tahlillar shuni ko‘rsatadiki, professional identifikatsiya jarayoni shunchaki kasb tanlash emas, balki insonning o‘z o‘rnini anglash, hayotdagi missiyasini topish va o‘z salohiyatini to‘liq ro‘yobga chiqarishga qaratilgan ichki psixologik jarayondir. Bu jarayon individual yondashuvni talab qiladi, chunki har bir talabaning ehtiyojlari, qadriyatlar va hayotiy qarashlari o‘ziga xosdir. Shaxsning ichki resurslarini faollashtirish, uning qiziqishlarini aniqlash va real imkoniyatlari bilan uyg‘unlashtirish professional o‘zlikni shakllantirishda asosiy vosita bo‘lib xizmat qiladi. O‘qituvchilar, psixologlar va ota-onalarning hamkorlikdagi sa’y-harakatlari orqali bu jarayon samarali kechishi mumkin. Tahlillar ko‘rsatmoqda-ki, o‘z kasbiy yo‘lini aniq belgilagan talaba o‘zini mustahkam shaxs sifatida ko‘rsatadi, jamiyatda faol rol o‘ynaydi va o‘z hayotidan qoniqish oladi. Bunday shaxslar ijtimoiy barqarorlikning tayanchi, iqtisodiy rivojlanishning faol ishtirokchisiga aylanishadi. Shuning uchun professional identifikatsiyani o‘rganish nafaqat psixologiya fanining vazifasi, balki butun ta’lim tizimi oldidagi muhim ijtimoiy masaladir. Ustuvorliklar, qadriyatlar va ijtimoiy kontekstni hisobga olgan holda yondashish professional shakllanishni chuqur anglash imkonini beradi. Bu borada amalga oshirilayotgan ilmiy izlanishlar va tahliliy kuzatuvlar ushbu muammoni kompleks tarzda hal etish yo‘llarini taklif etadi. Yakunda aytish mumkinki, professional

identifikatsiyaning psixologik determinantlarini chuqur anglash va ularni rivojlantirishga xizmat qiluvchi strategiyalar ishlab chiqish zamonaviy talimning dolzarb vazifalaridan biridir.

Xulosa. Talabalarda professional identifikatsiya jarayoni shaxsiy rivojlanishning ajralmas qismi sifatida qaralishi lozim bo‘lgan murakkab psixologik holatdir. Ushbu jarayon har bir individning ichki dunyosi, ijtimoiy tajribalari, qadriyatlar va motivatsiyasi bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, uni faqat bitta omil orqali tushuntirib bo‘lmaydi. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, professional identifikatsiyaning shakllanishi talabaning o‘z-o‘zini anglay olishi, mustaqil qaror qabul qila olishi va ijtimoiy muhitni to‘g‘ri baholay bilishi bilan chambarchas bog‘liq. Talaba o‘z salohiyatini chuqur tushunib yetmasa, uning kasb tanlashdagi tanlovi yuzaki bo‘lib qoladi va bu keyinchalik kasbiy noaniqlik, ruhiy beqarorlik kabi muammolarga olib keladi. Shu boisdan, talabalarining kasbiy yo‘nalishdagi qarorlarini ongli, asosli va izchil qabul qilishlari uchun psixologik ko‘mak zarur. Talabalar o‘zlarining individual xususiyatlarini tahlil qilish, qiziqishlari va imkoniyatlari haqida real tasavvurga ega bo‘lish orqali professional identifikatsiyani aniq shakllantira oladilar. Bu jarayonda motivatsiya, o‘z-o‘zini baholash va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash kabi determinantlar asosiy rol o‘ynaydi. Agar bu omillar o‘zaro uyg‘unlashgan bo‘lsa, professional identifikatsiya yanada aniqroq va barqaror shakllanadi. Aks holda, talaba ijtimoiy bosim, noaniqlik va tashqi omillarga ko‘proq berilib, o‘z kasbiga begona bo‘lib qoladi. Shu sababli, bu jarayonni erta bosqichda aniqlab, psixologik yondashuvlar bilan qo‘llab-quvvatlash dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Yoshlar, ayniqsa talabalar hayotining bu davrida kasb tanlash masalasi ularning butun kelajagini belgilab beradigan omillardan biri sifatida ko‘riladi. Shuning uchun ularning professional identifikatsiyasiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatuvchi psixologik determinantlarni chuqur o‘rganish muhim sanaladi. Ilmiy manbalar va psixologik nazariyalar shuni ko‘rsatmoqdaki, har bir talabaning kasbiy shakllanish yo‘li o‘ziga xos va individual yondashuvni talab qiladi. Talabalarining kasbga oid qarorlariga ta‘sir ko‘rsatuvchi asosiy psixologik omillar sifatida ichki motivatsiya, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash, hayotiy maqsadlarning aniqligi va qaror qabul qilish layoqati ajralib turadi. Ularning har biri mustaqil holda muhim ahamiyatga ega bo‘lishi bilan birga, ayni paytda o‘zaro aloqadorlikda tahlil qilinishi zarur. O‘ziga ishongan, maqsadli va psixologik tayyorlikka ega bo‘lgan talaba o‘z kasbiy yo‘lini muvaffaqiyatli quradi. Bunda o‘quv yurtlari, psixologlar va ota-onalar o‘zaro hamkorlikda talabaning kasb tanlash jarayonida unga yetarli darajada yo‘l-yo‘riq ko‘rsatishi kerak bo‘ladi. Bu orqali nafaqat individual muvaffaqiyatga, balki jamiyatdagi kasbiy muvozanatga ham erishish mumkin. Shu bois, professional identifikatsiyaning psixologik jihatlarini chuqur tahlil qilish ta‘lim tizimining ham nazariy, ham amaliy muhim yo‘nalishlaridan biri sifatida ko‘rilmoqda. Bunday tahlillar, o‘z navbatida, kasbiy yo‘nalishdagi noto‘g‘ri tanlovlarning oldini olishda samarali vosita bo‘lib xizmat qiladi.

Professional identifikatsiya jarayoni nafaqat shaxsiy tanlov, balki shaxsning ijtimoiy tizimdagi o‘rnini topishga bo‘lgan ehtiyojini ham ifodalaydi. Talabaning o‘z kasbiy rolini anglay olishi va bu rolda o‘zini tasavvur qila olishi uning o‘z-o‘ziga bo‘lgan munosabatini shakllantiradi. Kasbga oid identifikatsiya shaxsiy o‘zlikni rivojlantirish, hayotda ma‘no topish va maqsadli faoliyat olib borish uchun zarur psixologik baza hisoblanadi. Agar bu baza shakllanmasa, talaba faqat tashqi bosim va talablar asosida harakat qilishga majbur bo‘ladi. Bunday holat esa uning psixologik barqarorligiga putur yetkazib, o‘z imkoniyatlarini to‘liq ro‘yobga chiqarolmasligiga sabab bo‘ladi. Kasbiy identifikatsiyani shakllantirishda amaliy mashg‘ulotlar, kasb bilan bog‘liq real tajriba va faol kuzatuvlar orqali mustahkamlash maqsadga muvofiqdir. Shuningdek, kasbiy rejalashtirishda psixologik maslahatlar va o‘z-o‘zini tahlil qilish mashqlari orqali shaxsiy qarashlar aniq shaklga kiradi. Professional identifikatsiyaning muvaffaqiyatli kechishi talabaning o‘qishdagi faolligini, ijtimoiy hayotdagi ishtirokini va kelajakdagi mehnat unumdorligini belgilab beradi. Shu sababli, bu jarayonni rejalashtirish va bosqichma-bosqich rivojlantirish orqali ijobiy natijalarga erishish mumkin. Kasb tanlashdagi ishonch va ongli yondashuv esa talabaning hayotiy muvaffaqiyatlariga asos yaratadi.

Yakuniy xulosa sifatida ta‘kidlash lozimki, talabalarda professional identifikatsiyani shakllantirish masalasi nafaqat psixologik, balki pedagogik va ijtimoiy yondashuvlarni talab qiluvchi ko‘p qirrali jarayondir. Har bir talabaning kasbiy tanlovi, bu tanlov ortida turgan psixologik

determinantalar orqali chuqur anglanmog'i zarur. Shu bois, ta'lim tizimida kasbiy yo'naltirish va psixologik yordam xizmatlari yanada takomillashtirilishi dolzarb masala hisoblanadi. Mazkur xizmatlar orqali talabaga o'z qobiliyatlarini tahlil qilish, real imkoniyatlarini baholash va kelajak rejalari bilan uyg'unlikda kasb tanlash imkoniyati yaratiladi. Buning uchun esa ilmiy asoslangan psixologik testlar, o'zini anglashga qaratilgan treninglar va professional maslahatlar muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Professional identifikatsiya inson salohiyatini ochib beradigan, uni o'z kasbida to'laqonli shaxs sifatida shakllantiradigan markaziy jarayondir. Ushbu jarayonning har bir bosqichi talabaga individual e'tibor, ruhiy tayyorgarlik va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash asosida olib borilishi lozim. Aks holda, noto'g'ri yo'nalish tanlovi nafaqat shaxsiy muvaffaqiyatsizlikka, balki ijtimoiy resurslarning samarasiz sarflanishiga ham olib kelishi mumkin. Shu sababli, professional identifikatsiya masalasiga jiddiy va tizimli yondashish, zamonaviy psixologik yondashuvlar asosida uni rivojlantirish dolzarb ehtiyojdir. Bu esa shaxsiy baxt va ijtimoiy barqarorlikka olib boruvchi asosiy yo'nalishlardan biri bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Абдуллаев, Ж. Касбий ўзликни шакллантиришда психологик омиллар. Тошкент: "Fan va texnologiya" нашриёти. 2020. – 124 б.
2. Ҳамидова, М. Ёшлар онгида касбий идентификация жараёнининг шаклланиши. Тошкент давлат педагогика университети илмий журнали. 2019. – Б. 36-40.
3. Марков, А.В. Психология профессионального самоопределения студентов. Москва: Издательство "Аспект Пресс". 2018. – 182 с.
4. Super, D. E. A life-span, life-space approach to career development. In D. Brown & L. Brooks (Eds.), *Career choice and development* (2nd ed.). San Francisco: Jossey-Bass. 2000. – 90 p.
5. Erikson, E. H. *Identity: Youth and Crisis*. New York: W. W. Norton & Company. 2004. – 142 p.
6. Бобоева, Ш. (2021). Талабаларда касбий мотивация ва ўзликни шакллантириш муаммолари. "Психология ва ҳаёт" илмий-амалий журнали, 2021. №3. – Б. 78-84.
7. Savickas, M. L. The theory and practice of career construction. In S. D. Brown & R. W. Lent (Eds.), *Career development and counseling: Putting theory and research to work*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons. 2005. – 146 p.
8. Юсупова, Д. (2022). Талабаларни касбий фаолиятга йўналтиришда психологик хизматнинг ўрни. Олий таълимда инновациялар, 2022. №4. – Б. 131-135.
9. Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. Social cognitive career theory. In D. Brown (Ed.), *Career choice and development* (4th ed.). San Francisco: Jossey-Bass. 2002. – 220 p.
10. Ҳасанов, Ш. Касбий ривожланишда шахсининг психологик хусусиятлари. Тошкент: "Yangi asr avlodi" нашриёти. 2017. – 165 б.

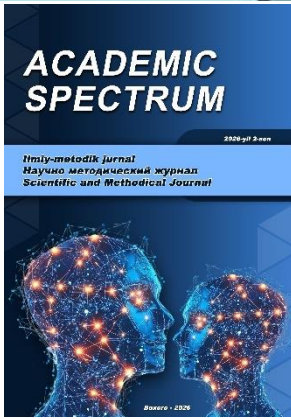
MUNDARIJA:

Qurbonov G‘ulomjon G‘afurovich Ochilboyeva Maftuna Dilshod qizi	<i>Matematik ta’limda differensial yondashuv tushunchasi va uning shakllanishining hozirgi holati</i>	6
Xusanova Gulasal Shuhratjon qizi Husanboyeva Xurshidabonu Muhammadamin qizi	<i>Axborot texnologiyalarining chet tilini o‘qitish metodikasidagi o‘rni va ahamiyati</i>	10
Nasirdinova Gulshoda Donyorbek qizi Abdumalikova Marjona Doniyorjon qizi	<i>Kollaborativ o‘qitish texnologiyasi “boshlang‘ich ta’lim pedagogikasi” faniga tatbiq etish imkoniyati</i>	13
Alimdjanova Dilbar Negmatovna	<i>Jamoat salomatligini fanini o‘qitishda mualliflik pedagogik texnologiyalari</i>	18
Raximova Nasiba Nuriddinovna	<i>O‘smirlarda agressiya muammosini o‘rganishning nazariy-metodologik asoslari</i>	22
Bozorova Nazokat Mamasoatovna	<i>Tarixiy podkastlar va videobloglar o‘quvchilarning kognitiv faolligini rivojlantirish shakli sifatida</i>	26
To‘rayeva Dilovar Naimovna	<i>Kichik yoshdagi o‘quvchilarning badiiy asarni tahlil etishdagi psixologik xususiyatlari</i>	30
Bobomurodova Mahzuna Ortiq qizi	<i>Gidronimlarda geografik va tarixiy omillarning aks etishi</i>	33
Giyasova Zuxra Raxmatullayevna	<i>Gaz molekulalarining tezliklar bo‘yicha taqsimoti: desmos yordamida raqamli vizualizatsiya va didaktik imkoniyatlar</i>	36
Bekimbetova Gulnaz Nabatovna	<i>Methodology for using educational materials on natural resources in theoretical classes</i>	43
Narmuradova Rayhon Uktamovna	<i>Huquqni muhofaza qiluvchi organlar xodimlarini psixologik tahlilga o‘rgatishning ahamiyati</i>	48
Itolmasova Nafisa Furqatovna	<i>Kasbiy qobiliyat tushunchasi va uning psixologik asoslari</i>	51
Yunusova Sohiba Abdulmamidovna Raxmataliyeva Marjona Xurshidjon qizi	<i>Jarayonlarni boshqarishda rejining va kaizen uslublari asosida samaradorlikni oshirish</i>	54
Narmuradova Rayhon Uktamovna	<i>Jinoyat sodir etishda affekt holatining psixologik va huquqiy bahosi</i>	57
Ismatova Kamola Azizjon qizi	<i>Bola psixik taraqqiyotida oilaning ahamiyati</i>	60
Ochilova Mexrubon Syratovna	<i>Значение курсов повышения квалификации учителей цифровой грамотности и применению образовательных платформ на уроках географии</i>	64
Sirojov Otajon Orifjonovich	<i>Talabalarning o‘quv faoliyatini raqamli texnologiyalar asosida tashkil qilishning integrativ mexanizmlarini takomillashtirish</i>	69
Islomov Nurtoy Nomoz o‘g‘li	<i>Talabalarda atamalar bilan ishlash ko‘nikmalarini takomillashtirish</i>	76

Madaminova Gulzira Gulamkadirovna	<i>Ingliz tili o‘qitishda o‘quvchilarning kognitiv kompetensiyani rivojlantirish metodlari tahlili</i>	80
Eshmuminova Oybarchin Botirovna	<i>Maktabdan tashqari ta‘lim strategiyalari: istiqbolli yo‘nalishlar, strategik rejalashtirish va amaliy tadqiqotlar</i>	84
Ibodulloyev Nurali Sheraliyevich	<i>Raqamli texnologiyalardan foydalanishning ta‘lim jarayonidagi o‘rni</i>	88
Odamova O‘g‘iljon Kenjayevna	<i>Ta‘lim muassasalarida psixologik xizmatning samaradorligini oshirishda ertak terapiyasining o‘rni</i>	91
Shikarov Tolib Tavakalovich	<i>Raqamli pedagogikada adaptiv ta‘lim texnologiyalari: talabalarning individual ehtiyojlarini qondirish va o‘quv samaradorligini oshirish</i>	95
Raximov Azizbek Normurodovich	<i>Jadid munavvarlar faoliyatida vatanparvarlik tarbiyasining pedagogik mohiyati</i>	99
Shomurodova Nozima Baxriddin qizi	<i>Maktabgacha yoshdagi bolalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda xorijiy tajribalar tahlili</i>	104
Xolmirzayeva Shahnoza Majidovna	<i>Maktabgacha yoshdagi bolalarda mustaqillik va ijodiy tashabbusni rivojlantirishning pedagogik asoslari</i>	108
Tangirov Farxodjon Mamatyakubovich	<i>Loyihaga asoslangan faoliyatning o‘quvchilar meta-fan kompetensiyalari va texnologik madaniyatini rivojlantirishga ta‘siri</i>	112
Rasulov Rustambek Odilovich Xoshimov Mirjalol Murodjon o‘g‘li	<i>Xalqaro aloqa: mohiyati, rivojlanishi, va zamonaviy tendensiyalar</i>	119
Baratova Nozima Xidirova Gavhar Rustamovna	<i>Raqamli texnologiyalar asosida barqaror turizmni rivojlantirish istiqbollari</i>	123
Urazaliyeva Dilraboxon Nishonboyevna	<i>O‘smirlarda suisid xavfining bio-psixo-fiziologik mexanizmlari: masofaviy psixogen ta‘sir sharoitida tibbiy-psixologik yondashuv</i>	129
Kurbonov Munis Ro‘zmetova Muhabbat	<i>Ta‘lim jarayonida pedagogik yondashuv axborotlashtirishning ahamiyati</i>	137
Farmonova Dildora Sobirovna	<i>Nogiron bolalarning jamiyatga moslashuvidagi to‘siqlar</i>	140
Axmadova Gulbashakar Azizbekovna	<i>Erta bolalikda emotsional befarqlikning oqibatlari</i>	143
Tojiboyev Ziyodilla A‘zamjon o‘g‘li	<i>Raqamli iqtisodiyot sharoitida milliy iqtisodiyotni rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari</i>	147
Umaraliyeva Hilola Fazliddin qizi	<i>Talabalarning kommunikativ kompetentligi guruhiiy o‘zaro ta‘sir samaradorligining prediktori sifatida</i>	149
Kozieva Ikbol Komilzhonovna	<i>Onomastics funktsions</i>	153
Ismatova Dilafruz To‘ymuratovna	<i>Zamonaviy jamiyatda oilaviy qadriyatlar transformatsiyasi: an‘anaviy modeldan individualistik modelga o‘tish jarayoni</i>	156
Ziyadilloeva Malikabonu Abdulloyevna	<i>Approaches to studying individual soldier performance and group interaction in the armed forces</i>	160

Ashrapov Nodirbek Namoz o'g'li	<i>O'smirlik davrida kognitiv jarayonlarning shakllanishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-muhit omillari va ularning shaxs kamolotidagi ahamiyati</i>	164
Hamroyev Jasur Umedovich	<i>Oliy ta'lim muassasalarida sun'iy intellekt texnologiyalari asosida talabalarning innovatsion tafakkuri va muammoli vaziyatlarni hal etish kompetensiyalarini rivojlantirish mexanizmlari</i>	169
Axmadov Nazirjon Rahmat o'g'li	<i>Social and psychological factors in the development of positive behavior in adolescents</i>	173
Rustamov Shavkat Shuxratovich	<i>Pedagogical and psychological approaches to developing students' innovative competence</i>	177
Назаров Акмал Мардонович	<i>Психологические факторы развития креативного мышления и инновационного подхода у студентов</i>	180
Ганджиев Феруз Фуркатович	<i>Проявления агрессии среди подростков в социальных сетях и их психологические последствия</i>	184
Дехконбоев Шохжахон Ойбекович	<i>Методы и подходы судебно-психологической экспертизы при оценке эмоционального состояния личности</i>	189
Zoirov Abduqodir Askarovich	<i>Talabalarda diqqat sifatлари rivojlanishining psixologik determinantlari</i>	193
Xolmo'minova Yasmina Ma'murjon qizi	<i>Maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlashda individual ta'lim dasturlarining samaradorligi</i>	197
Khusanova Gulasal Shuhratjon kizi, Fozilova Shakhzoda Aslam kizi	<i>Comparison of the effectiveness of online and offline learning</i>	200
Raximova Moxinora Xoshimjanovna Ibrohimova Feruzabonu Ilyosbek qizi	<i>Rivojlangan xorijiy mamlakatlar ta'limi taraqqiyotining ayrim masalalari</i>	203
Шарипова Умида Шавкат кизи	<i>Факторы и проблемы исследования гендера в социолингвистике</i>	206
Тагирова Муштарий Махсудовна	<i>Своеобразные черты литературных и публицистических трудов джадидов</i>	209
Narziyeva Husnora	<i>Norasmiy savdoning shahar iqtisodidagi o'rni</i>	212
Xomidova Mahliyo Akobir qizi	<i>Elektron hisoblash mashinalari uchun yaratilgan dasturlar, ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari</i>	216
To'raqulova Nargiza Ali qizi	<i>Yozuvning vujuga kelishi va tilshunoslikdagi ahamiyati</i>	219
Qovlonbekov Abdulaziz Abdullajon o'g'li.	<i>Para sportchilarni qo'llab quvvatlashning ijtimoiy psixologik determinatlari (o'smir yoshidagi parasportchilar misolida).</i>	222
Diyorbek Abrayev Mamarajab ogli	<i>Translation of culturally-bound words from english into uzbek: challenges and strategies</i>	225
Sharipova Shukronaxon Baxtiyorjon qizi	<i>O'zbek xalq og'zaki ijodi va uni maktabgacha yoshdagi bolalar emotsional intellektini rivojlantirishda qo'llashning psixologik asoslari</i>	228

Rahmatova Nasiba Sobirovna	<i>Gender psixologiyasida jinsiy farqlanish muammolarini tahlil qilishda erkaklar va ayollarning rollari</i>	231
Ro‘ziyev Ulug‘bek Muzzafarovich	<i>O‘smirlardagi emotsional zo‘riqishlar va ularni kelib chiqish sabablari</i>	238
Mirzayeva Dilshoda Ikromjonova Sayfidinova Aziza Tolibovna	<i>O‘zbek va ingliz leksikasida nabotot obrazlarining metaforik talqini</i>	242
Qodirova Dilnoza Murtazoyevna	<i>Talabalarda professional identifikatsiya jarayonining psixologik determinantalari</i>	244
Tajibayev Shohruh Maqsudovich	<i>The influence of psychological characteristics on guides’ communicative skills and their professional significance</i>	251
Sharopov Suxrob Shodi o‘g‘li	<i>O‘smirlarda refleksiv xususiyatlar va tanqidiy fikrlash o‘rtasidagi bog‘liqlik</i>	256

“ACADEMIC SPECTRUM”

ILMIY METODIK JURNALI UCHUN MAQOLALARNI RASMIYLASHTIRISH TALABLARI

“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy jurnali mualliflari diqqatiga!

1. “ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy jurnali ilmiy maqolalarni o‘zbek, rus va ingliz tillarida chop etadi.

2. E‘lon qilinadigan maqolalarga bo‘lgan asosiy talablar:

✚ ishning dolzarbligi va ilmiy yangiligi;

✚ maqolaning hajmi: adabiyotlar ro‘yxati, chizma va jadvallar inobatga olingan holatda 3-8 betgacha;

✚ maqola nomi, annotatsiya (50-60 ta so‘z) va tayanch so‘zlar (8-

10 ta) ingliz, o‘zbek va rus tillarida keltiriladi.

3. Maqola boshida mavzu, muallifning F.I.O. (to‘liq yozilishi kerak), mualliflar bir nechta bo‘lsa, ularning har biri haqida to‘liq ma‘lumotlar berilishi shart, tashkilot, shahar, mamlakat, muallifning e-maili ko‘rsatiladi. Matnda kirish qismi, tadqiqot obyekti va qo‘llanilgan metodlar, olingan natijalar va ularning tahlili, xulosa, adabiyotlar ro‘yxati, albatta, keltiriladi. Maqolada keyingi 10-15 yilda e‘lon qilingan adabiyotlarga havola qilinishi tavsiya etiladi.

4. Matn uchun: Microsoft Word; Times New Roman, 12 shrift, maqola nomi bosh harflarda, interval 1,0; abzas 1,0 sm, yuqori va pastki tomon 2 sm, chap va o‘ng tomon 2 sm.

5. Agar maqolaga rasm, jadval, diagramma, sxema, chizma, turli grafik belgilar kiritilgan bo‘lsa, ular aniq va ravshan tasvirlanishi, qisqartmalarning to‘liq izohi yozilishi lozim. Formulalar matnga maxsus kompyuter dasturlarida kiritilishi kerak.

6. Iqtibos olingan yoki foydalanilgan adabiyot satr osti izohi tarzida emas, balki maqola oxirida asosiy matndagi ketma-ketligi asosida umumiy ro‘yxatda ko‘rsatiladi. Matn ichidagi ko‘chirmadan so‘ng iqtibos olingan asarning ro‘yxatdagi tartib raqami va sahifasi kvadrat qavs ichida beriladi. Bu o‘rinda kitob, to‘plam, monografiyalar uchun mualliflarning ism-familiyalari, manbaning to‘liq nomi, nashr ko‘rsatkichi (shahar, nashriyot va nashr yili) ko‘rsatiladi. Jurnal maqolalari va boshqa davriy nashrlar uchun mualliflarning ism-familiyalari, maqola nomi, jurnal nomi, yili va soni, sahifa nomeri ko‘rsatiladi.

7. Maqola matni kamida 70-80 % muallifning shaxsiy izlanishlari natijasiga asoslanishi lozim. Topshirilgan maqolalar “Anti plagiat” tizimi yordamida tekshiriladi.

8. Tahririyatga taqdim qilingan maqolalar tahririyat tomonidan taqrizga beriladi. Maqola taqrizdan qaytgach, agar zarur bo‘lsa, barcha savol va e‘tirozlar bo‘yicha muallifga qayta ishlash uchun taqdim etiladi. Maqola nusxalari qaytarilmaydi.

9. Tahririyat maqolani taqrizga yuboradi, taqriz ijobiy bo‘lsa maqola jurnalda chop etish uchun qabul qilinadi. Jurnalda anjuman tezisleri va ma‘ruzalari chop etilmaydi. E‘lon qilingan materiallarning haqqoniyligiga va ko‘chirilmaganligiga shaxsan muallif javobgardir.

10. Tahririyat maqolaga ayrim kichik o‘zgartirishlarni kiritishi mumkin. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan ko‘rib chiqilmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

11. Ijobiy taqriz berilgan maqola tahririyat tomonidan qabul qilingan sanaladi. Jurnal tahririyati maqola matnini qisqartirish va unga tahririy o‘zgartirishlar kiritishga haqlidir.

12. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan qabul qilinmaydi va ko‘rib chiqilmaydi.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrda №1273056 sonli guvoohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

Tahririyat manzili: 200117, O‘zbekiston Respublikasi,
Buxoro shahri Alpomish ko‘chasi, 9-uy
Elektron manzil: <https://fanistiqbollari.uz>
Telegram raqami: -998 (91) 245-46-66

“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy-metodik jurnal.

*Buxoro
2026. № 2-Son.*